

gospodarske, obertniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pólí. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 fl. 60 kr., za pol leta 1⁵/₂ fl. 80 kr., za četert leta 90 kr. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 fl. 20 kr., za pol leta 2 fl. 10 kr., za četert leta 1 fl. kr. nov. dn.

V Ljubljani v sredo 16. oktobra 1861.

Razglas.

Avstrijski glavni odbor na Dunaji za razstavo v Londonu v prihodnjem letu naznanja vsem obertnikom, rokodelcom in kmetovavcom, ki želijo kaj v to razstavo poslati, da morajo zadnji čas do konca tega mesca oglasiti, kaj bojo poslali; pozneje se ne bojo več sprejemali oglasi.

Oreh.

Oreh, ki ga tu in tam tudi laški oreh imenujejo, je dobil svoje ime od laške dežele zato, ker se je iz laških dežel sčasoma v druge dežele zasadil. Prav za prav je pa njegova domačija Perzija v jutrovih deželah, od kodar so ga Rimljani prvi v laške kraje prinesli.

Orehov je po svetu, kakor je sadjorejcom več ali manj znano, več plemen, po okusu so pa večidel vsi precej enaki, samo to jih loči, da so nekteri debeli, drugi drobnejši, eni mehke, drugi terde lupine; tem pravijo kmetovavci pri nas po navadi koščaki, unim pa meščaki. Zopet drugi so bolj okrogli, ali pa podolgovati, eni zgodnji, drugi pozni itd.

Orehi okrogli so v naših krajih najbolj navadni, najbolj okusnega jedra in precej debeli, precej mehke lupine, radi rodé, veliki in košati zrastejo, in ker jih vsaki mraz ne posmódi, zato jih kmet v naših krajih skor najbolj obrajta. Podolgasti orehi imajo, bi rekel, skor najboljše jedro in mehko lupino; so tudi dosti debeli, al mraz jih raji vzame.

Tukaj bom omenil še tako imenovanega velikanskega oreha (Riesen-Nuss). To drevo rodi tako debele orehe, da so dostikrat po 4 palce dolgi in po 3 debeli, taki so, kakor gosje jajca. Lupine so mehke, skor take kakor meščakov; zima jih tako kmali ne popali kakor druge plemena; to drevo prav zgodaj rodi, dostikrat že v tretjem letu po posajenju.

Še o družih 6 orehovitih plemen, ker se v naših krajih le poredkoma nahajajo, ne bomo tukaj posebej govorili. Omenimo še samo francozkega pritlikovca. Ta oreh je novo pleme, ki so ga še le pred malo leti na Nemško dobili. Veliki sadjorejci hodijo z njim ravno tako v caker, kakor s pritlikovci sploh, sadé jih po gredah in v kible. Ker to pleme prav počasi raste, je za male verte in posódnó rejo prav pripravno drevó, njegovi orehi so tako lepi in debeli kakor navadnih drevés; pravijo, da ta pritlikovec rad rodi in orehi njegovi so zgodaj zreli.

Orehu je všeč vsaka zemlja, če tudi slaba in kamnita, le močirnate ne ljubi. Najbolj se pa ponaša v ilovnatem laporji in dobri črni zemlji. Če je pa oreh na dobri zemlji naglo zrastel, ne obrajta mizar njegovega lesa toliko, kakor onega iz puste in kamnite zemlje; bolj ko v pusti in kamniti zemlji oreh raste, tem terdneji, lepše kostanjeve barve in lepše žilast je les njegov, po katerem mizarji radi segajo, in starji ko je, tem bolj ga obrajtajo. Orehov berst in cvetje rad mraz popali, zato ljubi oreh tudi bolj gorko podnebje; saj je sin tople domovine.

Da si niso dozday sadjorejci veliko prizadevali, reje orehov na višo stopnjo povzdigniti in niso skušali jo dosti zboljšati, je gola resnica, akoravno tudi oreh zasluži, da bi se ga z ravno takim pridom poprijeli kakor vsake druge sadjoreje, ker bi jim, če bi orehe z veseljem oskerbovali in razumno gleštali, zgodaj in bogato rodili. Lepi orehi se lahko v denar spečajo in od leta do leta lep dobiček donasajo; in še takrat, ko so že debeli in stari, ti bo njih les, posebno iz debla in čverstih vej, lep dobiček donesel.

Gospod J. N. Leicht, vertnar kneza Lobkovic v Ripu na Českem pravi: Kdor si hoče lepih in zdravih orehov zarediti, naj tako-le ravná:

Za rejo lepih in zdravih orehov ni družega potreba kakor pazljivosti in marljivosti. Pred vsem mora gledati: a) kakošne orehe bo za seme odbral; b) kako jih bo v zemljo sadil; c) kako jih bo prvo leto gleštal; d) kako jih bo opravljal naslednje leta in e) kako bo z njimi ravnal do takrat, ko se bodo na stanoviten kraj presajali?

Kakošni orehi naj se za seme odberajo?

Za seme odberam jez vselej orehe z mehko lupino; za vse druge plemena se in tudi za koščake za seme ne zmenim, zato ker oreh z mehko lupino med vsemi največ dobička donasa. Tako hitro ko so orehi na drevesu zreli, kar se spozná potem, če jim unanja zelena lušina počí, jih dam pobrati z drevesa in na travi na kup nasuti, da jih sonce in zrak dobro pozorita, in pustim jih na kupu toliko časa, da začenjajo lušine na njih močnate prihajati, in se dajo od orehov lušiti. Ko se je zelena lušina orehom odpravila, jih nasujem v velik škaf, — in jih v vodi s kako omuljeno metlo močno sém ter tjé mešam, dokler so popolnoma čisto osnaženi; potem jih nasujem na leso in denem na suh, zračén in senčnat kraj sušiti, kjer so v kakih 6 do 8 dnéh že suhi. Ko sem jih tako očedil, odberem od njih najlepše, to je, najdebelejše, najlepše zrašene in čisto zdrave za posajenje; ostali se porabijo pa za dom ali se prodajo. (Dal. prih.)

Gospodarske skušnje.

(Murbino listje je ovcam tako dobra klaja), da „Frau. Bl.“ pravijo, da je ni boljše. Pri neki pražki razstavi je bil na ogled postavljen tudi neki oven, ki so ga samo z murbinim listjem kermili in mu s to klajo tako volno napravili, da je bila tanka in svitla kot svila (žida). Tudi v Meklenburg-Schweriau so pokladali ovnu samo murbino listje in tudi ta je imel najlepšo volno med vsemi drugimi; 1000 gold. so mu za-nj ponujali. Nek drug 5 let star oven ravno tistega gospodarja se je z murbinim listjem spital tako, da je vagal 123¹/₂ funtov; v enem letu je pridobil 22 funtov.

Drobtinčica.

* Zvezdoslovci so prerajtali, da sončna svetloba svetlobo lune prekosí 300.000krat. Ako bi tedaj 300.000 polnih lun razlivalo svojo svetlobo na zemljo, bi vendar vse skupaj ne svetile bolj kakor sveti edino sonce.